

Lakomec

Jean Baptiste Moliere

Paříž 17. století

Klasicismus-2. polovina 17. století

Vybrala jsem si ukázkou z knihy Lakomec od spisovatele Moliéra. Jedná se o jedno z nejvýznamnějších děl 2. poloviny 17. století.

Charakteristika uměleckého testu

I. část

Literární druh a žánr:

- **Drama**- přímé promluvy postav a scénické poznámky
 - využívá monologů a dialogů
 - hlavní dvě formy jsou komedie a tragédie
 - další jsou např. fraška, činohra, tragikomedie, muzikál apod.
- **Satirická hra**- označení pro umělecký, zejména literární žánr, využívající komičnosti, výsměchu, karikatury a ironie ke kritice nedostatků a záporných jevů. Využívá se zejména v aforismech, epigramech, parodiích, pamfletech, komediích a fraškách

Časoprostor:

-děj se odehrává v Paříži 2. pol. 17. stol. - v malém městě v domě lichváře Harpagona

Kompoziční výstavba:

- Využívá kompozici chronologickou, tzn., události plynou tak, jak jdou za sebou.
- dodržení trojí jednoty (jedno místo, jeden čas, jeden děj)-Aristoteles
 - >Moliere stanovil přesný rámec pro své dílo:
- Expozice: Harpagonův majetek
- Kolize: láska Harpagonova syna Kleanta
- Krize: Harpagonovo zamítnutí svatby Marie a Kleanta
- Katastrofa: ztráta peněz
- Závěr: navrácení peněz, svatba Marie a Kleanta, Elišky a Valéra

Téma a motiv:

Myšlenka: lidská chamtivost

Hlavní téma: Harpagonův život *sobectví, lakota, krádež*

Motiv: kritika chorobné touhy po penězích - peníze jsou vášní, která člověka vylučuje ze života; člověk zaslepený touhou po bohatství nebere ohled na city ani lásku; výsměch lidské chamtivosti *lečka, podvod, lichva*

námět: Komédie o hrnci

II. část

Vyprávěč: er-forma, řeč ve 3. osobě

Repliky- přímá řeč postav

Dominantní slohový postup- vyprávěcí

Střídání-dialogů, monologů+ scénické poznámky

Postavy:

Hlavní postavy:

"(Harpagon)"

Harpagon – Molière na něm ukazuje obraz lichváře, který je pro své peníze ochoten obětovat cokoli. Citovými vztahy počínaje a vlastní rodinou konče. Ztráta peněz pro něj znamená naprostou tragédii, nenávisť ke všemu živému, nechť k životu a ztracený smysl života.

- **Čipera (Šindel)** – Je zcela oddaný svému pánu Kleantovi. S myšlenkou, že svému pánovi pomůže, ukradl Harpagonovi jeho skříňku s penězi.
- **Kleantes** – Harpagonův syn. Zamiloval se do Mariany, i když byla velice chudá. Šílená láska k penězům jeho otce se mu přičí. Je tedy jeho pravým opakem.
- **Mariana** – Chudá dívka, která se stará o svou nemocnou matku. Zamilovala se do Kleanta. Ne pro jeho peníze, ale proto, že je takový, jaký je.
 - **Valér** – sluha Harpagona; zamilovaný do jeho dcery Elišky.
 - **Eliška** – dcera Harpagona; zamilovaná do Valéra.
 - **Anselm** – šlechtic, má si vzít Elišku proti její vůli; otec Valéra a Mariany (jak se na konci hry ukáže).

Harpagon je natolik známou postavou, že každý ví, co to znamená, když někoho nazveme Harpagonem. Lakomec je starší muž, pro kterého jsou všim jeho peníze. Bez nich by byl jeho život ztracený a neměl žádný smysl. Je do nich tak zamilovaný, že k nim i promlouvá. Pro získání dalších "kulatoučkových zlatáček" je schopný vzít štěstí i svým vlastním dětem tím, že je nutí do pro něho výhodných sňatků. Když mu Čipera peníze propadl Lakomec v šílenství. Na druhou stranu, kdyby každý byl podobný Harpagonovi, byli by všichni lidé bohatší. Špatného člověka z něj tak trochu dělají ostatní lidé, kteří mu jeho peníze závidí. Nicméně Harpagon je typický příklad "držgrešle", jež je pro peníze schopná udělat téměř cokoli.

Děj:

Děj hry se odehrává v Paříži roku 1670. Hlavní postavou je lakomec Harpagon, jež omezuje své děti a intrikuje s jejich životy, a je tak lakomý, že jeho syn Kleantes si musí peníze půjčovat. Kleantes se zamiloval do chudé dívky Mariany a chce otce požádat o svolení ke sňatku. Otec ho překvapí tím, že prohlásí, že si Marianu vezme sám. Svého syna chce oženit za bohatou vdovu a dceru Elišku provdat za stárnoucího

boháče Anselma, který se ukáže být Valerovým a Marianiným otcem. Harpagonova dcera Eliška má ale ráda správce Valéra, jenž je ve skutečnosti potomkem hraběte Tomáše d'Alburciho z Neapole, který ztroskotal na moři se svou rodinou. Odpoledne najde Kleantův sluha Čipera poklad, jejž zakopal Harpagon na zahradě a uzme ho aby tak pomohl Kleantovi, což způsobí Harpagonovo šílenství, zběsile pátrá a podezřívá každého ve svém okolí. Po odhalení lži se výměnou za peníze vzdává Mariany. Přitom se také dozví, že Valér se zasnoubil s jeho dcerou a chce ho oběsit. Ten však prozradí svůj původ a Mariana zjistí, že je jeho sestra. Kleantes navrhne, že vrátí peníze pod podmínkou, že dostane nazpět Marianu. Harpagon obětuje vše, jen aby získal zpět své peníze, protože jejich ztráta pro něj znamená konec života a poté co pozná původ Mariany a Valéra nenamítá nic proti svatbám svých dětí, ale až poté co se dozvídá o jejich majetném rodinném zázemí a zvláště ho přesvědčí fakt, že ho vdavky nebudou stát jedinou mincí a nemusí své dceři dávat žádné věno - Valér se tedy žení s Eliškou a Kleantes s Marianou.

III. část

Jazykové prostředky:

- **Jazyk:**
- > spisovný *zvolání, dieminitiva, větme' ebuivalenty*
- > místy archaismy (zastaralé výrazy)
- > často se objevuje přímá řeč, přirovnání, zdvojnásobení
- > psáno v próze - na tuto dobu velice nezvyklé, protože díla byla psána jako poezie, jelikož se lépe ústně přednášela
- > ve své době byla nedocněna kvůli pokrokovým názorům na dobu
- > často se v této divadelní hře dá použít satirický tón (vysmívající se tón)
- Druhy řeči - dialog, monolog

Molière

Moliere, vlastním jménem Jean Baptiste Poquelin, francouzský herec, spisovatel, režisér a dramatik období klasicismu. Ve 21 letech založil divadlo ILLUSTRE THEATRE. V Paříži příliš neuspěli a tak se vydali na turné. Moliere poprvé začal psát pro ně hry. Psal jak komedie, ve kterých humorně pojal lidské špatnosti, tak i frašky ve stylu komedie Dell'arte, kterou byl velice ovlivněn. Ve svých veselohrách kritizoval a zesměšňoval církev a šlechtu a proto musel roky bojovat proti jejich pronásledování.

Kontext autorovy tvorby:

Molierovo dílo tvoří převážně satirické komedie, veršované (Misanthrop) i prozaické (Lakomec), tematicky se zaměřující na nešvary francouzské vyšší společnosti (lakota, naivita, pokrytectví, hypochondrie a především snobství). Zápletka komedií nebývá příliš důmyslná, většinou se točí kolem sblížení milenců nebo nevěry. Používá ovšem velmi důmyslný jazyk a humor - zde vždy činí rozdíl mezi cílovou skupinou, pro niž je ta která hra určena - a břitkou

a výstižnou satiru. Některé postavy a fráze z jeho her jsou natolik známé, že přešly i do běžné řeči (např. slovo *harpagon* označuje lakomce).

Typ označení hry – *commedia dell'arte* – jednoduchý typ komedie nižší vrstvy, italská komedie, ustálené postavy-věděli téma a improvizovali (Lakomec)

Další díla

- Zdravý nemocný
- Don Juan
- Misanthrop

Literární a obecně kulturní kontext:

KLASICISMUS, OSVÍCENSTVÍ A PREROMANTISMUS

- **Klasicismus** – umělecký směr aristokracie
- Vznikl v absolutistické Francii a až do konce 18. století převládal ve velké části Evropy
- Reakce na baroko

Znaky:

- vzor-antické umění (tvůrčí kázeň, umělecká krása, dokonalost, harmonie)
- jednotné principy a pevný řád, závazné normy společenské mravnosti
- rozumová kázeň (cít podřízen rozumu a povinnosti)
- krása je v pravdě a přírodě
- střízlivost a účelnost (x barokní zdobnost)

Empír – vrcholová forma klasicismu – převažující sloh za Napoleonova císařství, větší míra inspirace antikou

Literární klasicismus – inspiračním zdrojem je Aristotelova Poetika: zásada tří jednot v dramatu (času, místa a děje)

VYSOKÁ LITERATURA

Sem patřila tragédie, óda nebo epos. Mezi tématy převládala převážně historie, antika a mytologie. Řešily se tragické konflikty a vnitřní rozpory hrdiny, který pocházel v vysoké společnosti. Díla byla psaná vznešeným jazykem.

NÍZKÁ LITERATURA

Sem patří např. komedie, bajky, satyry a písně. Tématy byly obyčejné denní záležitosti. Hrdina pocházel z nižší společnosti. Díla byla psána hovorovým jazykem.

Další autoři stejného uměleckého směru

Jean Racine - Faidra

Jean de la Fontaine (bajky)

Si d